

Л. А. Гордієнко

кандидат економічних наук, доцент

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено актуальні проблеми реалізації фінансової політики держави на сучасному етапі. На основі узагальнення наявних точок зору щодо призначення та місця фінансової політики держави аргументовано значення фінансової політики як економічної категорії. За результатами виконаного аналізу доведено, що в умовах фінансової нестабільності існує необхідність удосконалення й коригування пріоритетів державної фінансової політики, спрямованих на розробку ефективних заходів у довгостроковому періоді.

Ключові слова: держава, політика, фінансова політика, інструменти, державна фінансова політика, бюджет, податкова система.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі, основним завданням уряду є формування чітких механізмів у галузі використання фінансових ресурсів країни, з метою визначення ефективних сучасних заходів для створення фінансової основи реалізації прийнятої економічної політики. Змістовним важелем забезпечення економічної стабільності країни є побудова ефективної фінансової політики, направленої на забезпечення економічного зростання й соціального розвитку, безпеки державної фінансової системи та її інститутів, а також вона має бути конститутивним орієнтиром у подоланні наслідків фінансової кризи.

Одним із вагомих інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни є ефективна державна фінансова політика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість державної фінансової політики повсякчасно зростає в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні. Проблеми побудови ефективної й дієвої фінансової політики постійно досліджуються провідними вітчизняними та західними науковцями. Так, значний внесок у дослідження теорії державної фінансової політики зробили такі науковці, як О. Василик, В. Геєць, В. Грушко, О. Кириленко, М. Крупка, І. Лютий, В. Опарін, А. Поддєрьогін, О. Романенко, В. Савчук, В. Федосов, С. Юрій та інші. Але, незважаючи на значні досягнення у сфері дослідження цієї проблеми, недостатньо уваги приділено саме формуванню дієвого механізму управління державними фінансами з

метою забезпечення економічного зростання в державі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі у фінансовій науці залишається недостатньо дослідженим питанням формування сучасної теорії державної фінансової політики, визначення домінант, чинників і логічність її впровадження. Окреслена фінансова модель є необхідною умовою аргументування концептуальних заasad побудови сучасної державної фінансової політики, пов'язаних із поліпшенням механізму управління ресурсами держави.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є впровадження заходів щодо вдосконалення та поглиблення квінтесенції державної фінансової політики з урахуванням євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні.

Виклад основного матеріалу. Планомірний вплив на темпи економічного піднесення потребує формування відповідної системи фінансового регламентування, спрямованої на управління результатами, на основі вдосконалення інституційного забезпечення фінансово-економічних трансформацій.

Проблеми функціонування й реалізації фінансової політики постійно перебувають у полі зору науковців, але, незважаючи на значні здобутки вчених, і дотепер не існує єдиної думки щодо поняття і складових державної фінансової політики. Значна частина науковців не виокремлюють поняття державної фінансової політики, а здебільшого ототожнюють її з дефініцією «фінансова політика держави». Але й

у цій царині науковці не дійшли одностайності (таблиця 1).

Отже, вивчення поглядів учених щодо поняття «фінансова політика держави» дає змогу констатувати, що низка дослідників основу фінансової політики держави вбачає в її ресурсній складовій, інші науковці акцентують увагу на практичному підході до розв'язання конкретних або загальних завдань.

Узагальнення західної літератури з питання дослідження визначили, що погляди зарубіжних науковців також значно різняться й не мають єдності. Так, С. Фішер, Р. Дорнбуш і Р. Шмалензі взагалі не виокремлюють державну фінансову політику як самостійне поняття, використовуючи термін «фіскальна політика», інтерпретуючи його набагато ширше – як рішення, котрі приймає держава щодо своїх доходів і витрат [12].

Е.Дж. Долан, К.Д. Кемпбелл, Р.Дж. Кемпбелл також не використовують термін «фінансова політика». Натомість вони стверджують, що є два джерела державного впливу на процес кругообігу доходів у державі та величину номінального національного доходу: фіскальна й грошово-кредитна політика. [3].

У свою чергу, К. Макконнелл і С. Брю отожнюють поняття фінансово-бюджетної та фіскальної політики, що стосується держав-

них витрат і оподаткування, націлених на забезпечення повної зайнятості й неінфляційне зростання національного продукту [7].

Отже, дослідження наявних підходів до поняття «фінансова політика» та «фінансова політика держави» дають змогу завважити таке: «державна фінансова політика» – це поєднання фінансових відносин, що виникають у державі, із приводу формування та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення соціальних гарантій населення й економічного розвитку країни.

Державна фінансова політика формується за такими основними напрямками:

- визначення цілей держави та її пріоритетів;
- забезпечення необхідної величини ресурсів для реалізації окреслених цілей;
- розробка найбільш раціональних шляхів реалізації фінансової політики держави;
- реалізація конкретних дій для досягнення поставлених цілей і завдань.

Державна фінансова політика як економічна категорія формується з відносно самостійних елементів, таких як антимонопольна, бюджетна, валютна, кредитна, податкова, страхова й митна політика, які є взаємозалежними й доповнюють одна одну. Класифікація державної фінансової політики подана на рис. 1.

Таблиця 1

Погляди вчених щодо дефініції «фінансова політика держави»

Учений	Поняття
В. Федосов і В. Опарін [13]	фінансова політика є комплексом дій і заходів держави в межах наданих їй функцій і повноважень у сфері фінансів, вона має бути адекватною відповідній економічній і політичній ситуації, котра складається в певний історичний момент у конкретній країні
О. Василик [2]	фінансова політика держави – заходи, методи й форми організації та використання фінансів для забезпечення її економічного й соціального розвитку
О. Романенко й С. Огородник [10]	фінансова політика реалізується в ході визначення цілей і завдань, на виконання яких спрямовується процес формування, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів
О. Данілов [11]	державна фінансова політика – частина соціально-економічної політики держави щодо забезпечення збалансованого зростання фінансових ресурсів на всіх рівнях фінансової системи країни, що в кінцевому підсумку сприятиме покращанню соціального й матеріального добробуту суспільства
П. Юхименко [9]	фінансова політика держави – це частина (підсистема) її економічної політики, яка є сукупністю законодавчих і нормативних актів, бюджетно-податкових, інших фінансових інструментів, інститутів і заходів державної влади, котрі, згідно із законодавством, мають повноваження щодо формування й використання фінансових ресурсів держави та регулюють фінансово-кредитні потоки в секторах економіки відповідно до стратегічних і тактичних цілей державної економічної політики
С. Лондар та О. Тимошенко [6]	фінансова політика держави – це визначений урядом напрям діяльності, що передбачає цілісну сукупність організаційних, правових, інформаційних, інших заходів, спрямованих на ефективне формування фінансових ресурсів держави, їх розподіл, раціональне використання й контроль відповідних фінансових потоків за допомогою використання потенціалу фінансової системи та забезпечення функціонування фінансових механізмів
О. Кириленко [4]	фінансова політика – сукупність фінансових (розподільних і перерозподільних) заходів, які виконує держава через фінансову систему
В. Кравченко [5]	державна фінансова політика – система заходів, що здійснюються централізованою владою з метою управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу й використання фінансових ресурсів у регіонах та інших адміністративно-територіальних одиницях

Залежно від впливу на окремі складові фінансової системи державна фінансова політика може бути деструктивною, коли заходи впливу будуть призводити до погіршення параметрів об'єкта управління (наприклад, зменшення окремих статей витрат державного бюджету), і конструктивною, коли заходи мають протилежний ефект (наприклад, збільшення податкових надходжень до державного бюджету) [1].

Чинна практика діяльності органів державної влади щодо розробки й реалізації державної фінансової політики передбачає такі ключові підходи:

1. Напрацювання науково-обґрунтованої концепції державної фінансової політики.
2. Формулювання пріоритетних напрямів, дієвих механізмів і способів досягнення економічного розвитку на основі різних варіантів реалізації фінансової політики.
3. Реалізація практичних заходів шляхом виконання окреслених механізмів державної фінансової політики.
4. Адаптування механізмів реалізації державної політики до сучасних умов.

Варто зазначити, що перелічені підходи є дещо умовними, адже державна фінансова політика передбачає побудову концепції, наявність конкретних ресурсів для її реалізації,

а також послідовність дій щодо досягнення визначеної мети й завдань. Але необхідно враховувати низку чинників щодо їх досягнення, зокрема соціально-економічну реальність, у якій реалізовується державна фінансова політика.

У реальних умовах дефіциту бюджетних ресурсів для повного забезпечення реалізації державної фінансової політики держава повинна бути економічно зацікавленою в створенні сприятливих умов для залучення вітчизняного й іноземного капіталу для забезпечення інноваційних програм розвитку.

Визначальною метою державної фінансової політики є створення сприятливих умов для стійкого соціально-економічного розвитку держави на перспективу, відповідно, реалізація фінансової політики передбачає певні етапи розвитку зі своїми пріоритетними напрямками, стратегічними цілями та завданнями.

Отже, основними завданнями подальшого розвитку державної фінансової політики мають стати такі:

- фінансове забезпечення пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку держави: упровадження новітніх технологій; міжнародне співробітництво; військова безпека;
- удосконалення фінансових механізмів системи державної підтримки й стимулювання;

Рис. 1. Класифікаційні ознаки державної фінансової політики*

* узагальнено автором

- державне фінансове забезпечення розвитку інфраструктури за допомогою інструментів стратегічного планування (державних програм) і фінансових інститутів розвитку;

- суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність (надання пільгового кредитування, податкових канікул тощо).

Виходячи з визначених завдань подальшого розвитку державної фінансової політики, ми обґрунтували основні принципи та регулятори її реалізації (рис. 2).

Регулятори прямої дії передбачають фінансування цільових програм; фінансову підтримку структурних підрозділів у кризові періоди тощо.

За допомогою застосування спеціальних податкових режимів, пільгового оподаткування, надання тарифних пільг здійснюється непряме регулювання державної фінансової політики. Отже, подальший розвиток державної фінансової політики повинен відбуватися з дотриманням таких основних методологічних положень:

1) фінансове регулювання у сфері фінансового розвитку зобов'язане ґрунтуватися на принципах комплексності (тобто узгодження по-

даткових і бюджетних механізмів забезпечення економічного розвитку держави), своєчасності (зміни в оподаткуванні повинні відповідати структурним перетворенням, новаціям у нормативно-правовій базі та системі контролю), стабільності;

2) фінансові інструменти (бюджетні, податкові, грошово-кредитні, митні тощо) повинні бути спрямовані на стимулювання розвитку економіки як держави, так і її регіонів;

3) фінансовий механізм розвитку має враховувати специфіку фінансової політики держави та її потенційні можливості.

Висновки і пропозиції. Сформовані підходи до визначення державної фінансової політики дають змогу розширити понятійний апарат і визначити її місце та призначення в економіці держави. За результатами аналізу наявної практики реалізації фінансової політики визначено недосконалість окремих її елементів і етапів реалізації, що надало автору можливість сформулювати власний підхід до основних принципів реалізації державної фінансової політики.

Рис. 2. Принципи реалізації державної фінансової політики на перспективу

Отже, ефективна державна фінансова політика має бути спрямована на створення сприятливих умов для стійкого соціально-економічного розвитку держави, створення системи державної підтримки регіонів, а також формування нових, адаптованих до сучасних реалій інститутів і механізмів розвитку вітчизняної фінансової системи. Під час формування державної фінансової політики необхідно враховувати особливості економіко-політичної ситуації в країні, а також зовнішні виклики й загрози її розвитку.

Список використаної літератури:

1. Боронос В.Г. Досвід реалізації державної фінансової політики у частині розвитку соціально-економічних / В.Г. Боронос // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 10. – С. 16–20.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів : [підруч.] / О.Д. Василик – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
3. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э.Дж. Долан, К.Д. Кэмпбелл, Р.Дж. Кэмпбелл ; пер. с англ. В.В. Лукашевич и др. ; под общ. ред. В.В. Лукашевича. – Л., 1991. – 446 с.
4. Кириленко О.П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика) : [навч. посіб.] / О.П. Кириленко. – Тернопіль : Астон, 2002. – 212 с.
5. Кравченко В. Місцеві фінанси України : [навч. посіб.] / В. Кравченко. – К. : Т-во Знання, КОО, 1999. – 487 с.
6. Лондар С.Л. Фінанси : [навч. посіб.] / С.Л. Лондар, О.В.Тимошенко. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 384 с.
7. Макконнелл К.Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика : в 2 т. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю ; пер. с англ. – Таллин, 1995.
8. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.
9. Теорія фінансів : [навч. посіб.] / [П.М. Леоненко, П.Л. Юхименко, А.А. Ільєнко та ін.] ; за заг. ред. О.Д. Василика. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.
10. Фінанси : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / [О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн, А.А. Славкова]. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 387 с.
11. Фінанси у запитаннях і відповідях / за заг. ред. О.Д. Данілова. – К. : Комп'ютер прес, 2006. – 444 с.
12. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Дело, 1995. – 864 с.
13. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : [моногр.] / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; за наук. ред. В. Федосова – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.

Гордиенко Л. А. Перспективы развития государственной финансовой политики в Украине

В статье исследованы актуальные проблемы реализации финансовой политики государства на современном этапе. На основе обобщения существующих точек зрения относительно назначения и целей финансовой политики государства аргументировано значение финансовой политики как экономической категории. В результате осуществленного анализа доказано, что в условиях финансовой нестабильности существует необходимость совершенствования и корректировки приоритетов государственной финансовой политики, направленных на разработку эффективных мероприятий в долгосрочном периоде.

Ключевые слова: государство, политика, финансовая политика, инструменты, государственные финансовая политика, бюджет, налоговая система.

Gordienko L. Prospects for the development of the public financial policy in Ukraine

The article describes the current problems of implementation of the financial policy of the state. On the basis of a critical analysis of the existing viewpoints on the role of the financial policy of the state, a meaning of the financial policy as an economical category has been revealed. I conclude that financial volatility requires improving and adjusting the priorities of the State financial policies aimed at developing effective measures and efficiency of its implementation in the long run.

Key words: state policy, financial policy, instruments of public financial policy, budget, tax system.